

"A persistencia da memoria" (Dalí)

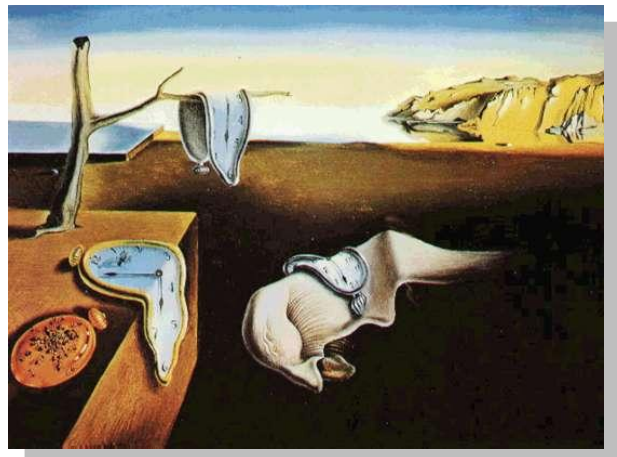
DATOS TÉCNICOS DA OBRA.

Cronoloxía: 1931

Autor: Salvador Dalí

Estilo: Pintura surrealista (Surrealismo)

Localización: MOMA, Museo de Arte Moderna (Nova York, EE.UU)

CONTEXTO CULTURAL E ARTÍSTICO.

A renovación que provocaron na pintura a finais do XIX o Impresionismo, o Postimpresionismo e o Simbolismo (tanto na iconografía, como na composición, o cromatismo ou a técnica), foi o caldo de cultivo no que xurdiu a ampla variedade de tendencias ou "ismos" das novas vangardas do século XX.

O Surrealismo foi un movemento literario e artístico, elitista e de esquerdas, que naceu en Francia en 1924 impulsado por André Breton. Este defendeu no seu Manifesto a incoscienza, o soño, o erotismo, o automatismo e a locura. Os surrealistas tentaron expresar por medio da plástica as imaxes procedentes do mundo onírico, do inconsciente, fóra de toda preocupación estética e moral.

O Surrealismo atopou en Sigmund Freud (o pai da psicoanálise e da psiquiatría moderna), un dos seus referentes máis importantes. Buscaba unha arte sen prexuízos nin condicionamentos sociais ou culturais, polo que o artista despóxase de toda influencia e dá renda solta á súa imaxinación.

Por iso, entre os temas máis abundantes, atopamos temas fantásticos, imaxinarios, oníricos, absurdos e moi imaxinativos e orixinais.

Os seus integrantes comparten a temática, pero cada artista empregará a súa propia técnica e métodos para representara as súas inquietudes, fobias, filias e obsesións. A tendencia xeralizada foi recuperar o tratamento clásico da composición e a figuración, dándolle gran importancia ao debuxo. Neste sentido, moitos dos artistas deste movemento pensaban que se representaban extrañas paisaxes e personaxes do xeito máis realista posible, o efecto de desconcerto sería maior no espectador.

Representantes senlleiros da pintura surrealista foron Max Ernst, René Magritte, Marc Chagall e os artistas españois Salvador Dalí e Joan Miró.

Salvador Dalí (1904-1989) foi un polifacético artista catalán, un personaxe excéntrico e provocador, pero un dos grandes xenios españois da pintura universal, destacando pola súa obra plenamente surrealista.

Foi un excelente debuxante, que explorou diversos campos que van dende o Clasicismo ao Cubismo ou o Dadaísmo.

Amigo de Lorca e de Buñuel (con quen rodara "Un perro andaluz"), Dalí convertíriase co tempo no máis surrealista dos surrealistas españois, tanto pola súa obra como pola súa vida.

En 1926 realizou unha viaxe a París, iniciando daquela a súa amizade con Picasso e recibindo a influencia da pintura de Miró. Tamén foi un gran admirador de Velázquez. A partir de todas esas influencias, desenvolveu o seu propio e inconfundible estilo. En 1929 coñece a Gala, quen se converte na súa parella e musa o resto da súa vida, e quen o introduce no grupo dos surrealistas. É entón cando pinta as súas obras máis importantes, como "O gran masturbador", "O enigma do desexo" e a presente "A persistencia da memoria", nas que desenvolve as súas obsesións (o sexo, o brande, o putrefacto da materia), aplicando o chamado método "paranoico-crítico", da súa propia invención (cultivar o engaño, pero mantendo a consciencia de que o control da razón foi suspendido deliberadamente).

Dalí representa xunto a outros pintores, como Magritte, o chamado "surrealismo figurativo". Estes artistas caracterízanse por realizar inusitadas asociacións de obxectos e figuras humanas. Por outra banda, manteñen a perspectiva tradicional.

O estilo de Dalí baseábase en imaxes irrealis en paisaxes espidos. Estas imaxes tomábaas directamente dos soños e están relacionadas coa psicoanálise.

Dalí utilizaba unha técnica precisa e hiperrealista, derivada da súa formación académica. Pinta con precisión, transmitindo invencións paranoicas e oníricas a través de imaxes múltiples. O seu colorido é brillante e luminoso, e a luz dos seus cadros é transparente e limpa. Avisa un asombroso debuxo, de influencia renacentista e barroco, sobre todo, de Velázquez.

Representa obxectos, paisaxes e persoas cun realismo case fotográfico. A diferenza coa pintura tradicional radica na inusual asociación dos elementos que aparecen nos seus cadros. Crea unha atmosfera onírica e delirante. "o avance paranoico da mente liberaría do inconsciente imaxes potentes e orixinais, cambiando o aspecto orixinal das cousas".

Dalí repetía moitas veces os obxectos, e combinaba o humano e o monstruoso, en medio de grandes espazos dilatados. Distorsiona o orgánico e anima o inanimado.

Outras características: as formas "blandas ou derretidas", as ilusións ópticas, e o erotismo potente en moitas das súas composicións.

En 1940, trasladouse a Estados Unidos, ao ser expulsado do grupo surrealista debido á súa megalomanía, provocación, amor ao lucro e tamén, polas súas simpatías polo Fascismo. Estes foron anos de gran éxito comercial e mediático, chegando a colaborar con varios proxectos de Hollywood e co célebre Walt Disney. A finais da década dos 40, decidiu instalarse en España, onde traballou ata a súa morte.

ANÁLISE FORMAL DA OBRA.

Coñecido tamén como "Os reloxos brandos", trátase dun óleo sobre lienzo, de 24 x 33 cm.

Ante unha paisaxe onírica, que podería ser unha praia ao anoitecer ou ó mencer, posiblemente a baía de Port Lligat (a localidade de Girona onde residía Dalí e onde está o seu famoso museo), unha paisaxe que aparece noutras obras do pintor, en penumbras (no primeiro plano, predominan as sombras). A paisaxe é sinxela, co mar ao fondo, e unha formación rochosa cara á dereita.

Nesta paisaxe, despréganse unha serie de figuras extrañas: unha cabeza, de enormes pestañas, nariz e lingua, repousa sobre a area (para algúns é un autorretrato do pintor, para outros, unha rocha do Cabo de Creus, aínda que ese mesmo rostro aparece noutros cadros de Dalí como en "O gran masturbador" e "O enigma do desexo"), cun reloxo enriba; á esquerda, hai tres reloxos brandos, deformados, sobre os que se pousan insectos, como moscas ou formigas (unha referencia á labor destructora da natureza). As formigas son símbolos da morte e tamén teñen contido sexual na obra de Dalí.

Segundo o propio Dalí, este decidiu incorporar eses reloxos "derritados" por ser obxectos "tiernos, extravagantes, solitarios y paranoico-críticos". Todos marcan a mesma hora, as 6 da tarde.

O debuxo ten unha enorme importancia nesta obra, sendo de liñas puras, moi académico e "relambido". Os obxectos están representados con gran exactitude e detallismo, aínda que as súas dimensións non son reais, e están desfigurados e deformados.

A luz xoga un papel fundamental na obra. Apréciase como o cadro divídese en dúas partes non simétricas: unha "tenebrista", en primeiro termo, permanecendo en penumbra o primeiro plano, ao tempo que o foco de luz da dereita ilumina suavemente os obxectos, que proxectan as súas sombras e recórtanse no espazo; e outra parte, fortemente iluminada, ao fondo, cunha luz moi branca e irreal.

A composición está moi coidada e estudada. Domina a liña horizontal do mar ao fondo, remarcado pola luz, que divide o cadro en dúas metades desiguais, pero harmoniosas. Complementase coa horizontal da póla seca da árbore, que co seu tronco marca á esquerda unha vertical que equilibra a composición. Como elementos dinámico, o pintor

utiliza as liñas diagonais (a mesa e a cabeza), e as curvas (reloxos e rostro). A praia e a póla seca da árbore forman dúas liñas horizontais, e as diagonais da mesa e a cabeza rachan esa horizontalidade e crean profundidade.

A cor contribúe a lograr estes efectos, xa que os tons cálidos achéganos as formas, mentres que os fríos alónxanos. O colorido é rico e variado, predominando os tons fríos (azuis, grises e brancos), que contrastan cos cálidos (ocres, marróns e amárelos)

A perspectiva tradicional existe, pero o espazo semella, sen embargo, extraño. O punto de vista do espectador é alto, aínda que non en todos os obxectos.

CONCLUSIÓN:

En canto á mensaxe da obra: "Os reloxos, como a memoria, reblandécense co paso do tempo". Tamén o rexeitamento do autor á idea de que o tempo é un ente inmutable. Para outros, unha referencia á teoría da relatividade de Einstein... Unha obra, en suma, moi típica da forma de pintar e das obsesións persoais de Salvador Dalí.